

Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΥΡΙΑΝΗΝ ΕΥΡΩΠΗΝ*

Υπό κ. Μ. ΡΑΦΑΝΛ

Συμβούλου Υπουργείου Κοινωνικής Προνοίας

Κοινωνικός Χάρτης—Κοινωνικά Δικαιώματα Ευρωπαϊκή Κοινή Ἀγορά

Ἡ Δυτικὴ Εὐρώπη διέρχεται σήμερον μίαν περίοδον, κατὰ τὴν ὁποίαν πραγματοποιοῦνται κεφαλαιώδους σημασίας διαφοροποιήσεις, διαμορφώνονται θεσμοὶ καὶ μεταβάλλονται σχήματα, μὲ προοπτικὴν τὴν δημιουργίαν εἰς τὸ ἄμεσον μέλλον ἑνὸς ἐνιαίου οικονομικοῦ Εὐρωπαϊκοῦ χώρου. Ὁ Εὐρωπαϊκὸς Ὄργανισμὸς Οἰκονομικῆς Συνεργασίας καὶ Ἀναπτύξεως διεδέχθη ἤδη τὸν ΟΕΟΣ, ἢ Εὐρωπαϊκὴ Κοινὴ Ἀγορὰ εἶναι γεγονός, ὅσαι δὲ χῶραι δὲν συμμετέχουν ἤδη εὐθέως εἰς αὐτὴν τείνουν νὰ συνδεθοῦν κατὰ κάποιον τρόπον, ὥστε νὰ ἐνταχθοῦν καὶ αὐταὶ εἰς τοὺς νεοδιαμορφουμένους Εὐρωπαϊκοὺς οικονομικοὺς σχηματισμοὺς. Ἀλλὰ ἐνιαῖος οἰκονομικὸς χῶρος προσιωνίζεται ἐνιαῖον πολιτικῶν χῶρων, ἢ δὲ ἠνωμένη Εὐρώπη δὲν ἀνήκει πλέον εἰς τὴν σφαῖραν τῆς φαντασίας.

Παραλλήλως πρὸς τὰς ἱστορικὰς μεταβολὰς, αἱ ὁποῖαι σημειοῦνται εἰς τὸν οἰκονομικὸν τομέα, ἀνάλογοι ἐξελίξεις διαμορφοῦνται καὶ εἰς τὸν κοινωνικὸν τομέα. Ὁ Εὐρωπαϊκὸς Κοινωνικὸς Χάρτης—ὑπὸ τὴν μορφήν Συμβάσεως μεταξὺ τῶν Κρατῶν—μελῶν τοῦ Συμβουλίου τῆς Εὐρώπης—, μὲ τὴν διακήρυξιν τῶν ἀντικειμενικῶν σκοπῶν πρὸς τοὺς ὁποίους θὰ τείνουν αἱ χῶραι αὐταὶ εἰς τὸ πεδίον τῆς κοινωνικῆς προστασίας καὶ μὲ τὸν καθορισμὸν δέκα ἐννέα κοινωνικῶν δικαιωμάτων, ἀποτελεῖ τὴν σημαντικωτέραν τοιαύτην ἐκδήλωσιν.

Εἰς τὸ παρὸν ἄρθρον θὰ ἀσχοληθῶμεν ἀφ' ἑνὸς μὲν μὲ τὴν ἐκπόνησιν, τὸ περιεχόμενον καὶ τὴν σημασίαν τοῦ Χάρτου διὰ τὴν Ἑλλάδα, ἀφ' ἑτέρου δὲ μὲ τὴν κοινωνικὴν πολιτικὴν τῆς Εὐρωπαϊκῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς, ἐν ᾧ καὶ τῆς μελετωμένης συνδέσεως τῆς Χώρας μας μὲ αὐτὴν.

Μετὰ τὴν ἀπὸ πολλοῦ χρόνου καθιέρωσιν τῆς προστασίας τῶν ἀτομικῶν δικαιωμάτων, διὰ τῆς ἐντάξεώς των εἰς τοὺς καταστατικούς χάρτας τῶν δημοκρατικῶν κρατῶν καὶ τῆς διεθνoῦς ἀναγνωρίσεώς των διὰ τῆς ψηφίσεως ὑπὸ τῶν ἠνωμένων Ἐθνῶν τῆς Παγκοσμίου Διακηρύξεως τῶν Δικαιωμάτων τοῦ Ἀνθρώπου, (1) ἤλθεν ἡ σειρά τῆς καθιερώσεως καὶ ἀναγνωρίσεως τῶν κοινωνικῶν δικαιωμάτων.

* Τὸ παρὸν ἄρθρον, τὸ ὁποῖον ἐβασίσθη εἰς ὀμίλιαν δοθεῖσαν τὸν παρελθόντα Μάϊον εἰς τὸ Κέντρον Κοινωνικῶν Σπουδῶν, ἐνημερώθη μὲ πρόσφατα στοιχεῖα τὸν Ἰανουάριον 1961.

1) Ἀπόφασις Γενικῆς Συνελεύσεως ἠνωμένων Ἐθνῶν τῆς 10ης Δεκεμβρίου 1948.

Τὸ πρῶτον εἰς τὸ Γερμανικὸν δημοκρατικὸν Σύνταγμα τῆς Βεϊμάρης τοῦ 1919 περιελήφθησαν διατάξεις κοινωνικοῦ περιεχομένου. Διάφοροι χώροι ἠκολούθησαν τὸ παράδειγμα τοῦτο καὶ περιέλαβον διατάξεις κοινωνικῆς προστασίας εἰς τὰ Συντάγματά των. Ἐπὶ διεθνοῦς ἐπιπέδου, τὸ Διεθνὲς Γραφεῖον Ἐργασίας ἀνέπτυξε σημαντικὴν δραστηριότητα διὰ τὴν σύναψιν διεθνῶν συμβάσεων, αἱ ὁποῖαι ἀπεσκοποῦν εἰς τὴν προστασίαν τῶν ἐργαζομένων. Τὸ Συμβούλιον τῆς Εὐρώπης, ἐπίσης ἐντὸς τῶν πλαισίων τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ χώρου, ἐπραγματοποίησεν ἀξιολογωτάτην ἐργασίαν εἰς τὸ πεδίον τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου. Τὸν Νοέμβριον τοῦ 1950 ἐψήφισε τὴν Εὐρωπαϊκὴν Σύμβασιν Προστασίας τῶν Δικαιωμάτων τοῦ Ἀνθρώπου καὶ τῶν Βασικῶν Ἐλευθεριῶν, ἣτις ἀφεώρα τὴν προστασίαν τοῦ ἀτόμου ἐναντι τοῦ Κράτους, τὸν παρελθόντα δὲ Δεκέμβριον ἐπεράτωσε τὴν ἐπεξεργασίαν τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Κοινωνικοῦ Χάρτου, ἣτις ἀφορᾷ τὴν βοήθειαν τοῦ Κράτους πρὸς τὸ ἄτομον.

Ἡ Ἐκπόνησις τοῦ Κοινωνικοῦ Χάρτου τῆς Εὐρώπης

Αἱ προσπάθειαι διὰ τὴν σύνταξιν τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Κοινωνικοῦ Χάρτου ἀρχίζουσι οὐσιαστικῶς ἀπὸ τοῦ 1954, ὅτε ἡ Συμβουλευτικὴ Συνέλευσις καὶ ἡ Ἐπιτροπὴ ἕξ Ὑπουργῶν τοῦ Συμβουλίου τῆς Εὐρώπης⁽²⁾ ἀπεφάσισαν, ὅπως τοῦτο προβῆ εἰς τὴν σύνταξιν ἐνὸς Κοινωνικοῦ Χάρτου, ὁ ὁποῖος «θὰ ἔδει νὰ προσδιορίζῃ τοὺς ἐπιδιωκομένους σκοποὺς κοινωνικῆς προστασίας τῶν Κρατῶν - μελῶν καὶ νὰ χρησιμεύῃ ὡς ὁδηγὸς τοῦ Συμβουλίου τῆς Εὐρώπης διὰ τὴν δρᾶσιν του εἰς τὸν κοινωνικὸν τομέα⁽³⁾».

Δύο στενῶς συνδεδεμέναι προσπάθειαι ἀνεπτύχθησαν ἐντὸς τῶν πλαισίων τοῦ Συμβουλίου τῆς Εὐρώπης διὰ τὴν σύνταξιν τοῦ Χάρτου, ὥστε νὰ καταστή δυνατὸν νὰ ἐκφραστοῦν τόσον αἱ πολιτικαὶ ὅσον καὶ αἱ τεχνικαὶ ἀπόψεις. Οὕτω, ἐπελήφθησαν τοῦ ἔργου αὐτοῦ ἀφ' ἐνὸς μὲν Ἐπιτροπὴ τῆς Συμβουλευτικῆς Συνελεύσεως ἐκ κοινοβουλευτικῶν ἐκπροσώπων, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ Κοινωνικὴ Ἐπιτροπὴ τοῦ Συμβουλίου τῆς Εὐρώπης, ἀποτελουμένη ἀπὸ τεχνικοῦ ἐκπροσώπου τῶν Ὑπουργείων Ἐργασίας, Προνοίας, Κοινωνικῶν Ὑποθέσεων τῶν Κρατῶν - μελῶν. Ἐν ἀρχικόν σχέδιον τοῦ Χάρτου τίθεται ἐπίσης ὑπ' ὄψιν τριμεροῦς συνδιασκέψεως (κυβέρνησις, ἐργοδοταί, ἐργάται), ἣτις συνεκλήθη εἰς Στρασβούργον τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1958 ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ Διεθνοῦς Γραφείου Ἐργασίας καὶ τοῦ Συμβουλίου τῆς Εὐρώπης. Ἦδη, μετὰ τὴν τελευταίαν σύνοδον τῆς Κοινωνικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ παρελθόντος Δεκεμβρίου, ὁ Κοινωνικὸς Χάρτης εἶναι πλήρως ἐπεξεργασμένος διὰ νὰ ὑποβληθῆ εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν

2) Ἡ Συμβουλευτικὴ Συνέλευσις εἶναι τρόπον τινὰ τὸ Κοινοβούλιον τῆς Εὐρώπης καὶ ἀποτελεῖται ἐκ βουλευτῶν, οἱ ὁποῖοι ἐκπροσωποῦν, κατ' ἀναλογίαν κομματικῆς δυνάμεως, τὰ Κοινοβούλια τῶν Κρατῶν - μελῶν τοῦ Συμβουλίου τῆς Εὐρώπης. Ἡ ἕξ Ὑπουργῶν Ἐπιτροπὴ εἶναι τὸ ἐκτελεστικὸν ὄργανον τοῦ Συμβουλίου καὶ ἀποτελεῖται ἐκ τῶν Ὑπουργῶν τῶν Ἐξωτερικῶν τῶν Κρατῶν - μελῶν ἢ τῶν ἀναπληρωτῶν των.

3) Εἰδικὴ Ἀνακοίνωσις τῆς Ἐπιτροπῆς ἕξ Ὑπουργῶν τῆς 20/5/1954 πρὸς τὴν Συμβουλευτικὴν Συνέλευσιν (Doc. 238).

ἐξ Ὑπουργῶν καὶ τὴν Συμβουλευτικὴν Συνέλευσιν καί, μετὰ τὴν ἔγκρισίν του πρὸς τὰ Κράτη - μέλη πρὸς ὑπογραφήν καὶ κύρωσιν.

Τὸ σημαντικὸν χαρακτηριστικὸν τοῦ Χάρτου, τὸ ὁποῖον κυρίως τοῦ δίδει διακεκριμένην θέσιν εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς κοινωνικῆς προστασίας, εἶναι ὅτι αἱ διατάξεις του δὲν περιορίζονται μόνον εἰς τὴν διακήρυξιν γενικῶν ἀρχῶν, καθορισμὸν ἐπιδιωκτέων σκοπῶν καὶ διατύπωσιν εὐχῶν ἀμφιβόλου πρακτικῆς ἀξίας. Ἀντιθέτως, εἰς τὸν Χάρτην καθορίζονται ἀναλυτικῶς αἱ ἀναλαμβανόμεναι ὑπὸ τῶν Κρατῶν συγκεκριμέναι ὑποχρεώσεις παροχῆς κοινωνικῆς προστασίας εἰς τοὺς πολίτας των. Τοῦτο δὲ καθιστᾷ ἔτι ἀξιόλογον τὸ ἐπίτευγμα τῶν Εὐρωπαϊκῶν χωρῶν, διότι ἀνάλογος ἐργασία τοῦ Ο.Η.Ε. διὰ τὴν διατύπωσιν Συμβάσεως Οἰκονομικῶν καὶ Κοινωνικῶν Δικαιωμάτων πρὸς συγκεκριμενοποίησιν τῆς Παγκοσμίου Διακηρύξεως τῶν Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων, παρ' ὅλον ὅτι ἤρχισεν ἀπὸ τοῦ 1948 καὶ περιορίσθη μόνον εἰς ἑννέα κοινωνικά δικαιώματα, δὲν ὠλοκληρώθη εἰσέτι (4).

Κοινωνικά Δικαιώματα τῶν Πολιτῶν—Ὑποχρεώσεις τῶν Κρατῶν

Τὸ κείμενον τοῦ Κοινωνικοῦ Χάρτου διαιρεῖται εἰς τρία κύρια μέρη :

Τὸ *πρῶτον μέρος* ἀποτελεῖται ἀπὸ τὴν διακήρυξιν δεκαεννέα κοινωνικῶν δικαιωμάτων, πρὸς τὴν ἱκανοποίησιν τῶν ὁποίων θὰ τείνη ἡ κοινωνικὴ πολιτικὴ τῶν Κρατῶν—μελῶν τοῦ Συμβουλίου τῆς Εὐρώπης. Τὸ μέρος τοῦτο ἔχει χαρακτῆρα δηλωτικόν, ἀναγνωρίζει τὰ κοινωνικά δικαιώματα καὶ καθορίζει τὰ ἐπιδιωκτέα ἐπίπεδα προστασίας.

Τὸ *δεύτερον μέρος* — ὁ κορμὸς τοῦ Χάρτου — ἀποτελεῖ ἀνάλυσιν ἑνὸς ἑκάστου τῶν δεκαεννέα κοινωνικῶν δικαιωμάτων τοῦ πρώτου μέρους, καὶ προσδιορίζει λεπτομερῶς τὰς ὑποχρεώσεις ποὺ ἀναλαμβάνει ἕκαστον Κράτος—μέλος διὰ νὰ ἱκανοποιήσῃ τὴν ἀσκήσιν αὐτῶν τῶν δικαιωμάτων (5).

4) A. Delperée and C. Gilon : «Ὁ Εὐρωπαϊκὸς Κοινωνικὸς Χάρτης», σελίς 5, Ἀνάτυπον τῆς Revue de Travail, Ὀκτώβριος 1958, Βρυξέλλαι.

5) Ὡς παράδειγμα τῆς διαφορᾶς μεταξὺ πρώτου καὶ δευτέρου μέρους παραθέτω τὸ ἄρθρον 8 «Περὶ τοῦ δικαιώματος τῶν ἐργαζομένων γυναικῶν εἰς προστασίαν».

Εἰς τὸ πρῶτον μέρος τοῦ Χάρτου, τὸ δηλωτικόν, τὸ ἄρθρον τοῦτο διατυπῶται ὡς ἑξῆς : «Αἱ ἐργαζόμεναι γυναῖκες, πρὸ καὶ μετὰ τὸν τοκετὸν ὡς καὶ εἰς εἰδικὰς περιπτώσεις δικαιουῦνται εἰδικῆς προστασίας ἐν τῇ ἐργασίᾳ των».

Εἰς τὸ δεύτερον μέρος τοῦ Χάρτου, τὸ δεσμευτικόν, τὸ σχετικὸν ἄρθρον διατυπῶται ὡς ἑξῆς :

«Πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς ἀποτελεσματικῆς ἐνασχίσεως τοῦ δικαιώματος τῶν ἐργαζομένων γυναικῶν εἰς προστασίαν, τὰ Συμβαλλόμενα Μέρη ἀναλαμβάνουν τὴν ὑποχρέωσιν :

1. Ὅπως ἐξασφαλίζουν εἰς τὰς γυναῖκας πρὸ καὶ μετὰ τὸν τοκετὸν ἀδείαν συνολικῆς διάρκειας 12 ἑβδομάδων κατ' ἐλάχιστον, βάσει εἴτε ἀδείας μετ' ἀποδοχῶν, εἴτε ἐπιδομάτων κοινωνικῶν ἀσφαλίσεων, εἴτε ἐπιδομάτων ἐκ κρατικῶν πόρων.

2. Ὅπως θεωροῦν παράνομον δι' ἕνα ἐργοδότην νὰ κοινοποιῇ ἀπόλυσιν γυναικὸς κατὰ τὴν διάρκειαν ἀδείας λόγῳ μητρότητος ἢ εἰς τοιαύτην ἡμερομηνίαν, ὥστε ἡ περίοδος τῆς προειδοποιήσεως νὰ ἐκπνέῃ κατὰ τὴν διάρκειαν αὐτῆς τῆς ἀδείας.

3. Ὅπως ἐξασφαλίζουν εἰς τὰς μητέρας, αἰτινες θηλάζουν τὰ νήπιά των, ἐπαρκῆ πρὸς

Τὸ τρίτον μέρος καθορίζει τὸν μηχανισμόν, διὰ τοῦ ὁποίου ἕκαστον συμβαλλόμενον μέρος ἀναλαμβάνει τὴν ὑποχρέωσιν ἐφαρμογῆς τουλάχιστον ἑνὸς τμήματος ἐκ τῶν διατάξεων τοῦ δευτέρου μέρους τοῦ Χάρτου, αἱ ὁποῖαι ἀναφέρονται εἰς συγκεκριμένα μέτρα προστασίας. Ἐκρίθη, ὅτι διὰ νὰ δυνηθῶν ὅσον τὸ δυνατὸν περισσότερα μέλη τοῦ Συμβουλίου τῆς Εὐρώπης νὰ ἐπικυρώσουν τὸν Χάρτην, θὰ ἔδει νὰ δοθῇ εἰς τὰ συμβαλλόμενα μέρη ἡ διακριτικὴ εὐχέρεια νὰ ἐπιλέξουν ἐκ τῶν διατάξεων τοῦ Χάρτου ἐκείνας, τὴν ἐφαρμογὴν τῶν ὁποίων εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἀναλάβουν ἀμέσως, καὶ αἱ ὁποῖαι πάντως δὲν θὰ ἦσαν ὀλιγώτεροι τῶν δύο τρίτων περίπου τῶν συνολικῶν διατάξεων τοῦ Χάρτου, περιλαμβανομένων τῶν βασικῶν τοιούτων. Εἰς τὸ τρίτον μέρος τοῦ Χάρτου καθορίζεται ἐπίσης ὁ μηχανισμὸς ἐποπτείας ὡς πρὸς τὴν ἐφαρμογὴν του εἰς τὰς καθ' ἑκάστην χώρας καὶ ἡ διαδικασία κυρώσεώς του.

Θεωρῶ σκόπιμον νὰ παραθέσω κατωτέρω αὐτούσιον τὸ πρῶτον μέρος τοῦ Χάρτου (ᵛ) τὸ ὁποῖον ἀφορᾷ τὸν καθορισμὸν τῶν κοινωνικῶν δικαιωμάτων καὶ τὸ ἐπιδιωκτέον ἐπίπεδον κοινωνικῆς προστασίας :

» Τὰ συμβαλλόμενα μέρη ἀποδέχονται ὡς ἀντικειμενικὸν σκοπὸν τῆς πολιτικῆς ἣν προτίθενται νὰ ἀκολουθήσουν δι' ὅλων τῶν ἐνδεδειγμένων μέσων, χαρακτηριστῆρος τόσον ἐθνικοῦ ὅσον καὶ διεθνούς, τὴν ἐπίτευξιν συνθηκῶν ὑφ' ἃς θὰ εἶναι δυνατὴ ἡ πραγματοποίησις τῶν ἀκολουθῶν δικαιωμάτων καὶ ἀρχῶν :

» 1. Πᾶν ἄτομον δέον νὰ ἔχη τὴν εὐκαιρίαν, ὅπως κερδίζη τὰ πρὸς τὸ ζῆν εἰς ἐπάγγελμα ἐλευθέρως ἀναλαμβανόμενον.

» 2. Ἄπαντες οἱ ἐργαζόμενοι ἔχουσι τὸ δικαίωμα εἰς δικαίους ὄρους ἐργασίας.

» 3. Ἄπαντες οἱ ἐργαζόμενοι ἔχουσι τὸ δικαίωμα εἰς ἀσφαλεῖς καὶ ὑγιενοὺς ὄρους ἐργασίας.

» 4. Ἄπαντες οἱ ἐργαζόμενοι ἔχουσι τὸ δικαίωμα εἰς δικαίαν ἀμοιβὴν ἐργασίας ἐξασφαλιζούσης εἰς αὐτοὺς καὶ τὰς οἰκογενεῖας των ἰκανοποιητικὸν βιοτικὸν ἐπίπεδον.

» 5. Ἄπαντες οἱ ἐργαζόμενοι καὶ οἱ ἐργοδῶται ἔχουσι τὸ δικαίωμα τῆς ἐλευθέρως συμμετοχῆς εἰς ἐθνικὰς ἢ διεθνεῖς ὀργανώσεις πρὸς προστασίαν τῶν οἰκονομικῶν ἢ κοινωνικῶν αὐτῶν συμφερόντων.

» 6. Ἄπαντες οἱ ἐργαζόμενοι καὶ οἱ ἐργοδῶται ἔχουσι τὸ δικαίωμα τοῦ συλλογικῶς διαπραγματεύεσθαι.

» 7. Παιδιά καὶ νέα ἄτομα ἔχουσι τὸ δικαίωμα εἰδικῆς προστασίας ἐναντι φυσικῶν καὶ ἠθικῶν κινδύνων, εἰς τοὺς ὁποίους ἐκτίθενται.

τοῦτο διακοπὴν ἐργασίας.

4. α) Ὅπως διακανονίζουσι τὴν νυκτερινὴν ἐργασίαν τῶν γυναικῶν εἰς βιομηχανίας.
β) Ὅπως ἀπαγορεύουσι τὴν χρησιμοποίησιν των εἰς ὑπογίους ἐργασίας μεταλλείων ἢ ἐφ' ὅσον ὑπάρχει περίπτωσις εἰς οἰανδήποτε ἄλλην ἀπασχόλησιν μὴ κατάλληλον διὰ γυναικείαν ἐργασίαν λόγῳ τοῦ ἐπικινδύνου, ἀνθυγιεινοῦ ἢ ἐπιπόνου χαρακτῆρος τῆς».

6) Συμβούλιον Εὐρώπης, Κοινωνικὴ Ἐπιτροπὴ.

- » 8. Αί εργαζόμενοι γυναίκες, πρό και μετά τὸν τοκετόν, ὡς και εἰδικὰς περιπτώσεις δικαιούνται εἰδικῆς προστασίας ἐν τῇ ἐργασίᾳ των.
- » 9. Πᾶν ἄτομον δικαιούται τῶν καταλλήλων εὐκολιῶν δι' ἐπαγγελματικὸν προσανατολισμὸν πρὸς τὸν σκοπὸν, ὅπως βοηθηθῆ εἰς τὴν ἐκλογὴν ἀπασχολήσεως συμφώνως πρὸς τὰς προσωπικὰς του ἰκανότητάς και ἐνδιαφέροντα.
- » 10. Πᾶν ἄτομον δικαιούται καταλλήλων εὐκολιῶν δι' ἐπαγγελματικὴν ἐκπαίδευσιν.
- » 11. Πᾶν ἄτομον δικαιούται νὰ ἐπωφεληθῆ οἰωνδήποτε μέτρων πού δίδουν εἰς αὐτὸ τὴν δυνατότητα νὰ ἀπολαμβάνῃ τὸ ἀνώτατον ἐφικτὸν ἐπίπεδον ὑγείας.
- » 12. Ἄπαντες οἱ εργαζόμενοι και οἱ ἐξ αὐτῶν ἐξαρτώμενοι δικαιούνται κοινωνικῆς ἀσφαλείας.
- » 13. Πᾶν ἄτομον στερούμενον ἐπαρκῶν πόρων δικαιούται κοινωνικῆς και ἰατρικῆς ἀντιλήψεως.
- » 14. Πᾶν ἄτομον δικαιούται νὰ ἐπωφεληθῆ τῶν καταλλήλων κοινωνικῶν ὑπηρεσιῶν.
- » 15. Πᾶν ἀνάπηρον ἄτομον δικαιούται ἐπαγγελματικῆς ἐκπαίδεύσεως και ἐπαγγελματικῆς και κοινωνικῆς ἀποκαταστάσεως, ἀσχέτως πρὸς τὴν προέλευσιν και τὴν φύσιν τῆς ἀναπηρίας του.
- » 16. Ἡ οἰκογένεια, ὡς θεμελιώδης μονὰς τῆς κοινωνίας, δικαιούται καταλλήλου κοινωνικῆς, νομικῆς και οἰκονομικῆς προστασίας πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς πλήρους ἀναπτύξεώς της.
- » 17. Μητέρες και παιδιὰ, ἀσχέτως οἰκογενειακῆς καταστάσεως και οἰκογενειακῶν σχέσεων, δικαιούνται καταλλήλου κοινωνικῆς και οἰκονομικῆς προστασίας.
- » 18. Οἱ πολῖται οἰουδήποτε τῶν συμβαλλομένων μερῶν δικαιούνται νὰ ἀσκοῦν πᾶσαν ἐπικερδῆ ἀπασχόλησιν ἐν τῇ Ἐπικρατείᾳ οἰουδήποτε ἐτέρου τῶν συμβαλλομένων μερῶν, ἐν ἰσότητι πρὸς τοὺς ἔχοντας τὴν ὑπηκοότητα τοῦ τελευταίου, ὑπὸ περιορισμοὺς βασιζομένους ἐπὶ σοβαρῶν οἰκονομικῶν ἢ κοινωνικῶν λόγων.
- » 19. Μετανάσται-ἐργάται και αἱ οἰκογένειά των δικαιούνται προστασίας και ἀντιλήψεως.

Διὰ τῆς παραθέσεως τοῦ πρώτου μέρους τοῦ Χάρτου, ἐδόθη ἡ εἰκὼν τοῦ περιεχομένου του. Εἰς τὸ δεύτερον μέρος διατυποῦνται, κατὰ τὸ ἀνωτέρω ἀναφερθὲν ἐν ὑποσημείωσει παράδειγμα τοῦ ἄρθρου 8, αἱ ἀναλυτικαὶ ὑποχρεώσεις τῶν Κρατῶν-μελῶν αἱ ἀπορρέουσαι ἐκ τοῦ Χάρτου. Δὲν εἶναι τοῦ παρόντος ἡ παρουσίασις ὅλων τῶν διατάξεων, σκόπιμον ὅμως εἶναι νὰ ἀναφερθοῦν ἐνδεικτικῶς αἱ κυριώτεροι ἐξ αὐτῶν, διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν ὁποίων γίνεται λεπτομερῆς και ἀναλυτικὴ πρόβλεψις.

Προβλέπονται :

- Ἡ λειτουργία ἰκανοποιητικοῦ δικτύου Γραφείων Εὐρέσεως Ἔργασίας.
- Ἡ πληρωμὴ τῶν ἀνεγνωρισμένων ἡμερῶν ἀργίας.
- Ἡ παροχὴ τουλάχιστον δύο ἐβδομάδων ἀδείας μετ' ἀποδοχῶν και ἡ ἡξυμένης ἀδείας μετ' ἀποδοχῶν εἰς εργαζομένους εἰς ἐπικινδύνους ἐργασίας.

Ἡ παροχή ηὔξημένης ἀμοιβῆς δι' ὑπερωρίας.

Ἐ καθορισμός λογικοῦ χρόνου προειδοποιήσεως πρὸ ἐνδεχομένης ἀπολύσεως.

Ἐ καθορισμός τῶν 15 ἐτῶν ὡς κατωτάτης ἡλικίας διὰ συνήθη ἐργασίαν καὶ ἀνωτέρου ὅριου δι' ἐπικίνδυνον ἢ ἀνθυγιεινὴν ἐργασίαν.

Ἡ παροχή ηὔξημένου χρόνου ἀδείας εἰς πρόσωπα κάτω τῶν δέκα ὀκτῶ ἐτῶν.

Ἡ ἴδρυσις ὑπηρεσιῶν ἐπαγγελματικοῦ προσανατολισμοῦ διὰ ὑγιῆ πρόσωπα καὶ ἀναπήρους.

Ἡ παροχή δυνατοτήτων τεχνικῆς καὶ ἐπαγγελματικῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ μαθητείας.

Ἐ καθορισμός ἱκανοποιητικοῦ συστήματος κοινωνικῶν ἀσφαλίσεων.

Ἡ ἴση μεταχείρισις τῶν ξένων ὑπηκόων ὡς πρὸς τὰς παροχὰς κοινωνικῆς ἀσφαλίσεως καὶ ἡ διατήρησις τῶν δικαιωμάτων ἐπὶ τῶν παροχῶν ἀνεξαρτήτως τῶν μετακινήσεων τοῦ ἐργαζομένου ἐντὸς τῶν χωρῶν τῶν συμβαλλομένων Κρατῶν.

Ἡ παροχή ἐπαρκoῦς βοήθειας ὡς καὶ ἰατρικῆς καὶ νοσοκομειακῆς περιθάλψεως εἰς ὑπηκόους καὶ ἀλλοεθνεῖς μὴ ἔχοντας πόρους πρὸς τὸ ζῆν.

Ἡ ἐξασφάλισις ἐπαγγελματικῆς καὶ κοινωνικῆς ἀποκαταστάσεως εἰς τοὺς ἀναπήρους.

Ἡ ἐξασφάλισις ἐλευθερίας ἐργασίας διὰ τοὺς πολίτας τῶν συμβαλλομένων Κρατῶν εἰς οἰανδήποτε χώραν ἐκ τούτων.

Ἡ ἐξασφάλισις διὰ τοὺς μεταναστεύοντας ἐργάτας ἴσης ἀμοιβῆς καὶ ἴσης φορολογικῆς καὶ δικαστικῆς μεταχείρισεως μὲ τὴν τῶν ἰδίων ὑπηκόων, συμμετοχῆς εἰς συνδικαλιστικὰς ὀργανώσεις κλπ.

Ἐ Χάρτης καὶ αἱ Ἑλληνικαὶ Θέσεις

Αὐτὸ εἶναι ἐν γενικαῖς γραμμαῖς τὸ περιεχόμενον τῶν σπουδαιότερων διατάξεων τοῦ Χάρτου, αἱ ὅποια ὑποχρεοῦν τὰ Κράτη εἰς τὴν λήψιν θετικῶν μέτρων. Ὡς γενικὴ διαπίστωσις διὰ τὸν Κοινωνικὸν Χάρτην δύναται νὰ λεχθῆ, ὅτι οὗτος ἤνοιξε νέους ὀρίζοντας, καὶ εἰς πολλὰ σημεῖα τὰ προβλεπόμενα ἐπίπεδα κοινωνικῆς προστασίας εἶναι ὑψηλότερα ἀπὸ τὰ ἥδη μερικῶς ἐφαρμοζόμενα.

Βασικῶς, πάντως, ὁ Χάρτης εἶναι ἕνα κείμενον συμβιβασμοῦ διὰ νὰ ἐξασφαλισθῆ ἡ συμμετοχὴ ὅσον τὸ δυνατόν περισσοτέρων χωρῶν ἐν συνδυασμῶ μὲ τὴν ἐπίτευξιν τῶν ὑψηλοτέρων δυνατῶν ἐπιπέδων κοινωνικῆς προστασίας⁽¹⁾.

7) Ὁ Μ. Geller—Γενικὸς Διευθυντὴς τοῦ Ὑπουργείου Ἐργασίας τῆς Δυτ. Γερμανίας καὶ ἐκπρόσωπός της εἰς τὴν Κοινωνικὴν Ἐπιτροπὴν τοῦ Συμβουλίου τῆς Εὐρώπης, εἰς εἰσήγησιν του ἐπὶ τῆς Εὐρωπαϊκῆς συνεργασίας εἰς τὸν κοινωνικὸν τομέα ἐνώπιον Συνεδρίου τῆς Διεθνoῦς Συνδιασκέψεως Κοινωνικῆς Προνοίας, γράφει τὰ ἑξῆς: «Ἐπιτρέψατέ μου νὰ τονίσω, ὅτι τὸ σχέδιον τοῦ Χάρτου εἶναι ἀποτέλεσμα τοῦ γεγονότος, ὅτι ὅλαι αἱ Ἀντιπροσωπεῖαι εἶχον τὴν διάθεσιν νὰ καταλήξουν εἰς συμβιβασμόν. Ὅλαι αἱ συζητήσεις διείπτοντο

Είναι κείμενον συγκερασμού ιδεολογίας και πράξεως, ἐπιθυμητοῦ και πραγμα-
τοποιησίμου.

Ὑπὸ τὸ πρίσμα τῶν ἀνωτέρω διαπιστώσεων δύναται νὰ ἐξηγηθῇ ὁ χω-
ρισμὸς τοῦ Χάρτου εἰς πρῶτον και δεύτερον μέρος, με τὴν διατύπωσιν ἀφ'
ἐνὸς τοῦ ιδεολογικοῦ προσανατολισμοῦ και κατευθύνσεων τῆς Εὐρωπαϊκῆς κοι-
νωνικῆς πολιτικῆς και ἀφ' ἑτέρου τῶν διατάξεων, αἱ ὁποῖαι εἶναι δυνατόν νὰ
γίνουιν δεκταὶ και νὰ δεσμεύσουιν τὰ Κράτη—μέλη.

Ἡ συνεχῆς πίεσις δι' ὑψηλὰ ἐπίπεδα κοινωνικῆς προστασίας, τὴν ὁποῖαν
ἤσκησαν κατὰ τὴν ἐπεξεργασίαν τοῦ Χάρτου οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς Γαλλίας,
Βελγίου και Ὁλλανδίας, πιεζόμενοι ἀντιστοιχῶς ἀπὸ τὰς ἐργατικὰς των ὀργανώ-
σεις, ἤρχετο εἰς ἀντίθεσιν με τὰς ἀπόψεις Ἰταλίας, Ἑλλάδος, Τουρκίας, ὅπου
τὰ ὑπάρχοντα ἐπίπεδα εἶναι πολὺ κατώτερα. Ὁμοίως ἡ ἐπιφυλακτικότης τῆς
Ἀγγλίας και τῶν Σκανδιναυικῶν κρατῶν διὰ τὴν πλήρη προστασίαν τῶν
μεταναστῶν—ἐργατῶν προσέκρουσεν ἐπὶ τῆς πίεσεως πρὸς τὴν ἀντίθετον κατεύ-
θυνσιν ἐκ μέρους τῆς Ἰταλίας, Ἑλλάδος και Ἰρλανδίας, αἱ ὁποῖαι εἶναι μετανα-
στευτικαὶ χώραι. Δι' αὐτοὺς τοὺς λόγους ἐπροτιμήθη ὁ καθορισμὸς, ἀντὶ τῆς
συνολικῆς ἀποδοχῆς τοῦ Χάρτου, τῆς ἐκλογῆς ἐνὸς ἐλαχίστου ὀρίου ὑποχρεω-
τικῶν διατάξεων, ὥστε νὰ καταστῇ δυνατόν νὰ ὑπογράψουιν τὸν Χάρτην ὅλαι
αἱ χώραι τοῦ Συμβουλίου τῆς Εὐρώπης, με προοπτικὴν βραδύτερον νὰ δε-
χθοῦιν ὅλας τὰς διατάξεις του.

Ἡ Ἑλληνικὴ πολιτικὴ κατὰ τὴν ἐπεξεργασίαν τοῦ Χάρτου συνέπεσε,
λόγῳ ταυτότητος συμφερόντων ἐν πολλοῖς, με τὴν Ἰταλικὴν, και Ἰρλανδικὴν
πολιτικὴν, και ἔτεινε κυρίως ὥστε: α) νὰ ἐπιτευχθῇ τὸ ἀνώτατον δυνατόν
ὀριον κοινωνικῆς προστασίας, χωρὶς συγχρόνως νὰ ὀρισθῇ τοιοῦτος ἀριθμὸς
ὑποχρεωτικῶν διατάξεων, ὥστε νὰ μὴ δυνηθῇ ἡ Ἑλλὰς ἐκ τῶν πραγμάτων νὰ
ὑπογράψῃ τὸν Χάρτην, και β) νὰ ὑπάρξῃ ὅσον τὸ δυνατόν μεγαλύτερα εὐχέ-
ρεια διὰ τὴν διακίνησιν και κοινωνικὴν προστασίαν τῶν μεταναστευόντων Ἑλ-
λήνων ἐργατῶν εἰς τὰς Εὐρωπαϊκὰς χώρας.

Πρὸς τὴν κατεύθυνσιν ταύτην νομίζομεν, ὅτι ἐπέτυχον αἱ ἑλληνικαὶ προσ-
πάθειαι, διότι και ὑψηλὰ ἐπίπεδα προστασίας ἐπετευχῆθησαν και εὐχέρεια το-
ποθετήσεως πλεονάζοντος ἐργατικοῦ δυναμικοῦ ἀπεκτήθη. Ἡ Χώρα μας δὲν
νομίζομεν, ὅτι θὰ συναντήσῃ δυσκολίας διὰ νὰ κυρώσῃ τὸν Χάρτην, δοθέντος
ὅτι αἱ διατάξεις του, αἱ ὁποῖαι ἐπιβάλλουιν ἐπίπεδα κοινωνικῆς προστασίας
ἀνώτερα τῶν ἤδη ἐν ἰσχύϊ, δὲν περιλαμβάνονται εἰς τὰς διατάξεις τὰς ὁποῖας
ὑποχρεωτικῶς δεόν νὰ ἀποδεχθῶμεν. Ἐξ ἄλλου πιστεύομεν, ὅτι εἰς τὸ προσε-
χὲς μέλλον ἡ ἐπίδρασις τοῦ Χάρτου θὰ ἀποβῇ διὰ τοὺς ἐργαζομένους εὐεργε-
τικὴ διότι, ἔστω και ἐμμέσως, θὰ συμβάλῃ εἰς τὴν ἀνύψωσιν τῶν ἐπιπέδων
τῆς παρεχομένης κοινωνικῆς προστασίας.

ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἐπιτραπῇ εἰς τὸν μεγαλύτερον δυνατόν ἀριθμὸν Κρατῶν—μελῶν νὰ κυ-
ρώσουιν τὸν Χάρτην και νὰ τὸν καταστήσουιν ὅσον τὸ δυνατόν ἀποτελεσματικόν». Informations Sociales, σελὶς 18, Φεβρουάριος 1960, Παρίσιοι.

Ἡ Κοινωνικὴ Πολιτικὴ τῆς Εὐρωπαϊκῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς

Ἐνῶ αὐτὰ συμβαίνουν εἰς τὰ πλαίσια τοῦ Συμβουλίου τῆς Εὐρώπης καὶ περατοῦνται ἢ ἐκπόνησις ἑνὸς Χάρτου, τοῦ ὁποίου αἱ διατάξεις θὰ διέπουν καὶ θὰ κατευθύνουν τὴν κοινωνικὴν πολιτικὴν δέκα πέντε δυτικῶν Εὐρωπαϊκῶν Κρατῶν, εἰς ἕναν ἐπίσης Εὐρωπαϊκὸν χώρον μικρότερον εἰς ἕκτασιν ἀλλὰ πλέον ὀργανικῶς συνδεδεμένον,—εἰς τὸν χώρον τῶν ἑξ κρατῶν τῆς Εὐρωπαϊκῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς,—ἐλήφθησαν ἤδη ἀποφάσεις ἐφαρμογῆς μέτρων κοινωνικῆς πολιτικῆς, μὲ ἀφετηρίαν καὶ σκοπὸν τὴν ἐπιδίωξιν τῆς μεγίστης δυνατῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως τῶν κρατῶν—μελῶν.

Τὰ μέτρα αὐτὰ κυρίως ἀνάγονται εἰς τρεῖς τομεῖς: 1) *μέτρα πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς ἐλευθέρου διακινήσεως τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ τῶν κρατῶν—μελῶν ἐντὸς τοῦ χώρου τῆς Εὐρωπαϊκῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς*, 2) *μέτρα ἐξασφαλίζοντα τὰ δικαιώματα καὶ τὴν λήψιν τῶν παροχῶν κοινωνικῶν ἀσφαλίσεων καὶ ἄλλων κοινωνικῶν παροχῶν ὁπουδήποτε καὶ ἂν εὐρίσκεται ὁ δικαιούχος*, 3) *ἴδρυσις τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Κοινωνικοῦ Ταμείου*.

Εἰς τὴν ἔννοιαν τῶν μέτρων διὰ τὴν ἐλευθέραν διακίνησιν τῆς ἐργασίας⁽⁸⁾ περιλαμβάνονται: α) ἡ βαθμιαία κατάργησις ὅλων τῶν περιορισμῶν δι' ἐργασίαν ὑπηκόων μιᾶς χώρας εἰς τὸ ἔδαφος μιᾶς ἄλλης, ὡς π.χ. ἄδειαι ἐργασίας, ἀνανεώσεις, ἀνωτάτη διάρκεια παραμονῆς, ὠρισμένα ἐπαγγέλματα, διακρίσεις ἀμοιβῶν, κλπ., β) ἡ δημιουργία ἑνὸς κεντρικοῦ μηχανισμοῦ συντονισμοῦ καὶ συνεργασίας μὲ τὰ Γραφεῖα Εὐρέσεως Ἐργασίας τῶν Κρατῶν—μελῶν, καὶ γ) ἡ ἀνάπτυξις κοινωνικῶν ὑπηρεσιῶν διὰ τὴν προσαρμογὴν τῶν μετακινουμένων ἐργατῶν καὶ τῶν οἰκογενειῶν των τόσο εἰς τὰς χώρας προελεύσεως ὅσον καὶ εἰς τὰς χώρας ὑποδοχῆς.

Ἡ λήψις παροχῶν κοινωνικῆς ἀσφαλίσεως ὑπὸ τῶν ἐργαζομένων⁽⁹⁾, εἰς οἰοῦνδήποτε Κράτος—μέλος καὶ ἂν εὐρίσκονται, ἐξασφαλίζεται διὰ σειρᾶς μέτρων ἅτινα ἀποβλέπουν εἰς: α) τὴν ἴσην μεταχείρισιν ἄλλοθεντῶν καὶ ὑπηκόων ὑπὸ τῶν κρατῶν—μελῶν, β) τὴν δυνατότητα ἐξαγωγῆς καὶ εἰσπράξεως τῶν κοινωνικῶν παροχῶν ἀπὸ τῆς χώρας τῆς ἐργασίας εἰς τὴν χώραν προελεύσεως, καὶ γ) τὸν συνολικὸν ὑπολογισμὸν χρόνου ἀσφαλίσεως, ἀνεξαρτήτως χώρας ὅπου κατεβλήθησαν αἱ εἰσφοραί.

Ἡ ἴδρυσις τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Κοινωνικοῦ Ταμείου⁽¹⁰⁾, κατὰ τὸ πρότυπον τοῦ λειτουργοῦντος μὲ μεγάλην ἐπιτυχίαν ἀναλόγου Ταμείου τῆς Εὐρωπαϊκῆς Κοινοῦτος Ἀνθρακος καὶ Χάλυβος, ἀπεφασίσθη διὰ νὰ καταστήσῃ δυνατὴ ἡ ἐνίσχυσις τῶν Κρατῶν—μελῶν διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν ηὔξημένων κοινωνικῶν βαρῶν, τὰ ὁποῖα θὰ δημιουργηθοῦν ἐκ τῆς λειτουργίας τῆς Εὐρωπαϊκῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς.

Τὸ Ταμεῖον θὰ χρηματοδοτῆται ἀπὸ τὰ Κράτη—μέλη κατὰ τὴν ἐξῆς ἀνα-

8) Ἀρθρα 48, 49 τῆς Συνθήκης τῆς Ρώμης, τῆς 25 Μαρτίου 1957.

9) Ἀρθρα 51 καὶ 117—122 ἐνθ' ἀνωτέρω.

10) Ἀρθρα 123—128 ἐνθ' ἀνωτέρω.

λογίαν: Γερμανία—Γαλλία 32%, Ίταλία 20%, Βέλγιον 8,8%, Όλλανδία 7%, Λουξεμβούργον 0,2%. Αντιμετωπίζεται δὲ ἡ καταβολὴ ὑπὸ τοῦ Ταμείου, κατόπιν αἰτήσεως τῶν Κρατῶν—μελῶν, ποσοστοῦ μέχρι 50% τῶν δαπανῶν, αἱ ὁποῖαι θὰ ἔχουν πραγματοποιηθῆ ὑπ' αὐτῶν εἰς τὰς κάτωθι τρεῖς κυρίας κατηγορίας περιπτώσεων καὶ ὑπὸ ὠρισμένους περιορισμούς: α) χρηματοδότησις ἐπαγγελματικῆς μετεκπαιδύσεως ἀνέργων, μὴ δυναμένων νὰ ἐργασθοῦν εἰμὴ εἰς νέον ἐπάγγελμα, β) παροχὴ ἐπιδομάτων νέας ἐγκαταστάσεως εἰς ἐργαζομένους οἵτινες ἤλλαξαν χώραν κατοικίας λόγῳ εὐρέσεως ἐργασίας, καὶ γ) παροχὴ οἰκονομικῆς βοήθειας εἰς ἐργαζομένους, τῶν ὁποίων ἡ ἐργασία διεκόπη ἢ περιορίσθη λόγῳ μετατροπῆς τῆς ἐπιχειρήσεως, εἰς τὴν ὁποῖαν οὔτοι εἰργάζοντο, με ἀντικειμενικὸν σκοπὸν τὴν διατήρησιν κατὰ τὴν περίοδον ταύτην τοῦ ἰδίου ἐπιπέδου ἀμοιβῆς των.

Αἱ ἀνωτέρω ἀναφερθεῖσαι γενικαὶ κατευθύνσεις κοινωνικῆς πολιτικῆς τῆς Εὐρωπαϊκῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς, ἐν τελευταίᾳ ἀναλύσει, ὀδηγοῦν εἰς τὸ ἴδιον ἀποτέλεσμα. εἰς τὸ νὰ καταστήσουν δηλαδὴ ὅσον τὸ δυνατόν εὐχερῆ τὴν κινητικότητα τῆς ἐργασίας ἐντὸς τῶν χωρῶν τῆς Ε.Κ.Α. Ἡ ἐπίτευξις πλήρους ἐλευθερίας εἰς τὴν διακίνησιν τῆς ἐργασίας ὑπολογίζεται, ὅτι θὰ πραγματοποιηθῆ κατὰ στάδια, μετὰ παρέλευσιν 12 ἕως 15 ἐτῶν. Τοῦτο ὅμως δὲν σημαίνει, ὅτι θὰ ἐπιδιώκωνται αἱ μεταναστεύσεις. Ὁ κ. Henze, Προϊστάμενος τῆς Διευθύνσεως Ἐργατικῆς Δυναμικῆς τῆς Γραμματείας τῆς Εὐρωπαϊκῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς, ἐδήλωσε τὰ ἑξῆς ἐνώπιον Συνεδρίου Ἐμπειρογνομῶνων Κοινωνικῆς Πολιτικῆς εἰς Βρυξέλλας τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1958:

«Θὰ ἦτο μία ἐσφαλμένη ἐρμηνεία τῶν διατάξεων τῆς Συνθήκης τῆς Ρώμης ἐὰν ἐλέγετο, ὅτι ἡ πραγματοποίησις τῆς ἐλευθέρως διακινήσεως τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ σκοπὸν ἔχει μίαν μετανάστευσιν πάσῃ θυσίᾳ. Τὸ οὐσιώδες εἶναι νὰ δοθῆ ἡ δυνατότης εἰς τοὺς ἐργάτας νὰ δεχθοῦν μίαν διαθέσιμον ἐργασίαν ἐντὸς τοῦ χώρου τῆς Εὐρωπαϊκῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς, ἡ ὁποία θὰ τοὺς ἐπιτρέψῃ νὰ ἀξιοποιήσουν ὅλας τὰς ἰκανότητάς των καὶ νὰ ἐπιτύχουν τὸ ἀνώτατον δυνατόν ὄριον εὐημερίας διὰ τῆς ἰδίας των ἐργασίας» (11).

Αἱ εὐχερεῖς μετακινήσεις τῶν ἐργαζομένων θὰ δημιουργήσουν πάντως ἡυξημένα κοινωνικά προβλήματα, κυρίως ἐκ τοῦ χωρισμοῦ τῶν οἰκογενειῶν καὶ ἐκ τῆς ἀνάγκης προσαρμογῆς εἰς τὸ νέον περιβάλλον, τρόπον ζωῆς καὶ ἐργασίας. Εἰς αὐτὸν δὲ τὸν τομέα προβλέπεται νὰ ὑπάρξῃ στενωπότης συνεργασίας μεταξὺ τῶν κοινωνικῶν ὑπηρεσιῶν τῶν Κρατῶν—μελῶν. Αἱ ἀντιμετωπιζόμεναι διευκολύνσεις εἰς τὰς κοινωνικὰς ἀσφαλίσεις ἀναμφισβητήτως θὰ ἐπηρεάσουν πρὸς μίαν ἐνοποίησην καὶ ὁμοιομορφίαν τῶν ἀναλόγων συστημάτων τῶν χωρῶν. Αἱ ἐκπαιδεύσεις, μετεκπαιδεύσεις καὶ ἀνταλλαγαὶ ἰδίως νέων ἐργατῶν μεταξὺ τῶν χωρῶν θὰ ἀνυψώσουν γενικῶς τὸ ἐπίπεδον καταρτίσεως τῶν ἐργαζομένων καί, κατὰ συνέπειαν, τὴν παραγωγικότητά των. Τὸ δὲ Εὐρωπαϊκὸν Ταμεῖον θὰ ἀποκαθιστᾷ τὰς προσκαίρους διαταραχὰς εἰς τὴν ἀπασχόλησιν,

11) Προβλήματα Κοινωνικῆς Πολιτικῆς ἐντὸς τῆς Κοινότητος, σελ. 20, Αὐγουστος 1959. Βρυξέλλαι, Ἐκδοσις Εὐρωπαϊκῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς.

αί όποιαι τυχόν θα δημιουργηθοϋν από τούς νέους θεσμούς και άνακατατάξεις τής οικονομικής και κοινωνικής ζωής τών χωρών τής Εϋρωπαϊκής Κοινής 'Αγοράς. Διά τήν έκτασιν και εφαρμογήν τών μέτρων Κοινωνικής Πολιτικής θα άποφαίνεται ή Οικονομική και Κοινωνική 'Επιτροπή τής Κοινής 'Αγοράς, εις ώρισμένας περιπτώσεις αϋτεπαγγέλτως, εις άλλας δέ έφ' όσον ζητείται γνωμοδότησις της. 'Η 'Επιτροπή αϋτη, έξ 101 μελών, θα άποτεληται από γεωργούς, μεταφορείς, εργάτας, εμπόρους, τεχνίτας, ελευθέρους επαγγελματίας, κ.λ.π., θα είναι δέ τό όργανον διά τοϋ όποίου θα εκφράζονται αί άπόψεις τών παραγωγικών τάξεων.

'Η άσκησις πάντως κοινής κοινωνικής πολιτικής δέν έχει καθορισθή ώς άντικειμενικός σκοπός τής Εϋρωπαϊκής Κοινής 'Αγοράς. 'Εκ τής πρακτικής όμως άσφαλώς θα προκύψη μακροχρονίως ένα τοιοϋτον άποτέλεσμα όπως λέγει και ό C erde : «Οϋτω, ή κοινή κοινωνική πολιτική θα είναι τό άποτέλεσμα τής δυνάμεως τών πραγμάτων και τής συνεργασίας τών διοικήσεων» (12).

Γενικά Διαπιστώσεις

'Ανωτέρω άνεπϋχθησαν δι' όλίγων αί νέαι συνθήκαι πού θα προκύψουν εις τήν Εϋρώπην εις τόν τομέα τής κοινωνικής προστασίας μετά τήν επικείμενην κύρωσιν τοϋ Κοινωνικού Χάρτου και τήν λειτουργίαν ώρισμένων θεσμών τής Κοινής 'Αγοράς. 'Από τās εξελίξεις αϋτάς δύνανται νά εξαχθοϋν μερικά βασικά συμπεράσματα και διαπιστώσεις.

'Η πρώτη διαπίστωσις άφορᾷ τήν ελευθέραν διακίνησιν τών εργαζομένων εντός τής Δυτικής Εϋρώπης. Δέν υπάρχει άμφιβολία, ότι με τά λαμβανόμενα μέτρα τοϋτο βαθμηδόν θα επιτευχθῆ. Φαίνεται, ότι ώς άποτέλεσμα μακροχρονίως εις τήν Χώραν μας θα δημιουργηθῆ άφ' ενός μὲν τάσις έκπατρισμοϋ τής εργασίας τόσον εις τούς άνειδικεύτους εργάτας όσον και εις τούς ειδικευμένους, — άφ' έτέρου δέ ὕψωσις τών ήμερομισθίων δι' ειδικευμένην εργασίαν, με κατεύθυνσιν εξισώσεως πρὸς τά εϋρωπαϊκά ήμερομίσθια.

'Η έκτασις πάντως τοϋ έκπατρισμοϋ τής εργασίας θα εξαρτηθῆ από τās δυνατότητας άπασχολήσεως πού θα ὕπάρχουν εντός τής Χώρας μας, πρὸς τήν αύξησιν τών όποίων κατευθύνονται ήδη όλαί αί προσπάθειαι μας. 'Η ζήτησις εργασίας, έξ άλλου, εις τās άλλας χώρας, ήτις άποτελεῖ και τόν κύριον παράγοντα, πιθανόν νά επηρεασθῆ και από τεχνικάς εξελίξεις έχούσας ώς άποτέλεσμα τήν μείωσιν τής άπασχολήσεως ή τήν αναδιάρθρωσιν της, ώς π.χ. ή αύξησις εφαρμογών αϋτοματισμοϋ.

'Ο άνειδίκευτος εργάτης κατά βάσιν δέν έχει πολλάς εύκαιρίας άπασχολήσεως έδῶ, τὰ δέ ήμερομίσθια είναι χαμηλά. 'Η ζήτησις άνειδικεύτων εργατῶν έξω τής 'Ελλάδος δέν προκύπτει ότι θα είναι μεγάλη, με ήμερομίσθια δέ όχι λίαν έλκυστικά. Λόγω χαμηλοϋ επιπέδου εκπαιδείσεως, ό άνειδίκευτος εργάτης θα

12) C erde Denis, «Αί κοινωνικάί όψεις τής Συνθήκης τής Κοινής 'Αγοράς». Informations Sociales, σελις 14, Σεπτέμβριος 1958, Παρίσιον.

είναι χαμηλής προσαρμοστικότητας, αλλά πιθανῶς οὐχί μικρᾶς διαθέσεως πρὸς ἑκπατρισμόν. Εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν, τὸν ἑκπατρισμόν μᾶλλον θὰ ἐπηρεᾶσουν ἀστάθμητοι συντελεσταί, διαθέσεις φυγῆς, λύσις ἀπογοητεύσεως, ἔλλειψις ἐλπίδων βελτιώσεως. Γενικῶς τὰ ἡμερομίσθια τῶν ἀνειδικευτῶν ἐργατῶν εἰς τὴν Χώραν μας δὲν φαίνεται ὅτι θὰ ἐπηρεασθοῦν ἀνυψωτικῶς.

Ὁ εἰδικευμένος ἐργάτης καὶ ὁ τεχνίτης, ἐξ ἄλλου, ἔχει ἐδῶ καλὴν σχετικῶς ἀμοιβήν, ἀλλὰ συγχρόνως εἶνε πλέον ἐπιλεκτικὸς ἑκπατριμοῦ λόγῳ προσαρμοστικότητος καὶ προσωπικῶν ἱκανοτήτων. Εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν ἀσφαλῶς ἡ διαμόρφωσις τοῦ ἐπιπέδου τῶν ἡμερομισθίων θὰ ἀποτελέσῃ τὸν κύριον παράγοντα ἑκπατριμοῦ εἰς ὅσῃν ἕκτασιν πραγματοποιηθῆ, με ἀποτέλεσμα ἢ νὰ σημειωθῆ ἔξοδος εἰδικευμένης ἐργασίας ἢ νὰ ἀνέλθουν τὰ ἐπίπεδα τῶν ἡμερομισθίων.

Ἡ δευτέρα διαπίστωσις εἶναι, ὅτι καθημερινῶς καὶ περισσότερον εἰς τὸν κοινωνικὸν τομέα τὸ διεθνὲς δίκαιον ὑπεισέρχεται καὶ συχνὰ ἐπιτάσσει ἀμέσως ἢ ἐμμέσως κανόνas εἰς θέματα ποῦ ἐρρυθμίζοντο πρότερον σχεδὸν ἀποκλειστικῶς ὑπὸ τοῦ ἐσωτερικοῦ δικαίου ἄνευ ἀναμίξεως διεθνῶν παραγόντων. Οἱ διεθνεῖς ὀργανισμοί, ὡς μηχανισμοί καὶ ὡς ἔκφρασις συνισταμένης τῶν ἀπόψεων πολλῶν χωρῶν, ἐπηρεάζουν ἀποφασιστικῶς καὶ συγκεκριμένως τὴν ἐσωτερικὴν πολιτικὴν καὶ πολλάκις ἐλέγχουν τὴν ἐφαρμογὴν τῶν λαμβανομένων μέτρων. Τὰ ὄρια ἀνεξαρτησίας τῶν Κρατῶν περιορίζονται καὶ σχηματίζονται ὑπερεθνικοὶ χώροι, ὡς ἐνόητες συμφερόντων, πρὸ τῶν ὁποίων τὰ συμφέροντα τῶν ἐπὶ μέρους Κρατῶν ὑποχωροῦν καὶ προσαρμύζονται. Διεθνεῖς συντελεσταὶ πλέον εἰς αὔξοντα βαθμὸν προσδιορίζουν κατὰ μέγα μέρος τὴν ἐσωτερικὴν κοινωνικὴν πολιτικὴν.

Ἡ τρίτη διαπίστωσις ἀφορᾷ τὰ ἀποτελέσματα ποῦ δημιουργοῦνται ἐκ τῆς ἀνωτέρω τάσεως εἰς μίαν ὀλιγώτερον ἀνεπτυγμένην χώραν ὡς ἡ Ἑλλάς, εἰς τὸν τομέα τῆς κοινωνικῆς προστασίας. Εἰς τὸν τομέα τοῦτον κατ' ἐξοχὴν δὲν ὑπάρχουν δυνάμεις ἀποφασιστικαὶ διὰ νὰ ἐπηρεᾶσουν τὴν βελτίωσιν τῶν ἐπιπέδων κοινωνικῆς προστασίας. Τὰ ἐπίπεδα αὐτὰ εἰς τὴν Χώραν μας, ὅσα καὶ εἰς ὅσῃν ἕκτασιν ὑπάρχουν, εἶνε δοτά. Δὲν ὑπάρχουν ὁμάδες πίεσεως. Τὸ συνδικαλιστικὸν κίνημα εἶνε κατ' ἀρχὴν ἀσθενές· ὅσῃν δύναμιν δὲ διαθέτει, τὴν κινεῖ πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τῶν ἡμερομισθίων, ὥστε πολὺ ὀλίγα δυνατότητες νὰ τοῦ ἀπομένουν διὰ τὴν κοινωνικὴν προστασίαν τῶν ἐργαζομένων. Εἰς τὰ θέματα τῶν κοινωνικῶν ὑπηρεσιῶν καὶ τῶν ὑπηρεσιῶν ὑγείας, ἢ πίεσις εἶναι ἀνυπαρκτος, καὶ μᾶλλον ἀπὸ λόγους δημιουργίας εὐνοϊκοῦ κλίματος παρά ἐξ οὐσιαστικῶν πίεσεων λαμβάνονται, ἐκ πολιτικῆς πρωτοβουλίας, γενικὰ μέτρα. Ἡ δὲ ὁμῶς διὰ τῆς συμμετοχῆς μας εἰς διεθνεῖς ὀργανισμοὺς, διὰ τῆς ἀνάγκης τῆς παρακολουθήσεως τῶν διεθνῶν ἐξελίξεων καὶ προόδων ὑπεισέρχεται ὁ συντελεστής τῆς διεθνοῦς ἐμμέσου πίεσεως, ὁ ὁποῖος διὰ τὴν Χώραν μας ἔχει τὸ εὐεργητικὸν ἀποτέλεσμα νὰ τείνῃ νὰ ἀνυψῶνῃ τὰ ἐπίπεδα κοινωνικῆς προστασίας. Παράδειγμα παλαιότερον αἱ Διεθνεῖς Συμβάσεις Ἐργασίας καὶ σήμερον ὁ Εὐρωπαϊκὸς Κοινωνικὸς Χάρτης.

Αὐταὶ ἦσαν μερικαὶ διαπιστώσεις, αἱ ὁποῖαι ἐξάγονται ἀπὸ τὰς νέας συν-

θήκας κοινωνικής προστασίας που διαμορφώνονται εις την Εύρωπην. Αί διαπιστώσεις αύται ἔθεσαν ὠρισμένα προβλήματα καὶ ἐπεσήμαναν ὠρισμένας τάσεις, αἱ ὁποῖαι θὰ ἐπηρεάσουν ἀμεσώτατα τὴν Χώραν μας. Σκόπιμον ἐπομένως εἶναι νὰ ἀρχίσωμεν ἀπὸ τώρα νὰ σκεπτόμεθα πῶς θὰ ἀντιμετωπίσωμεν τὰς συνθήκας αὐτάς, πού θὰ δημιουργηθοῦν εις τὸν τομέα τῆς κοινωνικῆς πολιτικῆς καὶ προστασίας, εις μίαν συνεχῶς καὶ περισσότερον ἐνοποιουμένην Εύρωπην.